

Theaterschap eist Vakmanschap

Grolsch
bier

Vakmanschap is meesterschap

18 juni, Amsterdam, Tropenmuseum (Lichthal),
15.00 uur
19 juni, Utrecht, Stadsschouwburg (Blauwe Zaal),
20.30 uur
20 juni, Rotterdam, Schouwburg, 20.15 uur
21 juni, Laren, Singer Concertzaal, 20.15 uur
22 juni, Den Haag, Ned. Congresgebouw (Toneelzaal),
20.15 uur

Maskertheater uit Pongsan

Korea
Onder leiding van Lee Du-hyun

De oude priester en de jonge sjamanes

Het Pongsan-maskerspel bestaat uit zeven episoden:

I Ceremoniële openingsdans door de Vier Jonge Monniken

Chang Jun-seuk, Kang Won-sil, Park Suk-ja,
Lee Son-won

II De Acht Buddhistische Monniken

Kim Ki-soo, Kim Chong-yop, Ch'oe Chang-ju,
Chong Jae-ch'on, Song Yong-tae, Park Suk-ja,
Kim Song-hae, Chang Yong-il

III Dans en liederen door Sadang en Kosa

Sadang: Chang Jun-seuk

Kosa: Yun Ok, Chang Yong-il, Kim Chong-yop,
Chong Jae-ch'on, Ch'oe Chang-ju, Kim Song-hae,
Park Suk-ja, Song Yong-tae, Kang Won-sil,
Kee Yong-dae, Lee Son-won

IV De Dans van de Oude Priester

1e scène: de oude priester en de jonge sjamanees

2e scène: de schoenventer

3e scène: de losbol

Kim Ki-soo _____ oude priester
Kim Son-bong _____ jonge sjamanees
Kim Chong-yop _____ schoenverkoper
Kee Yong-dae _____ aap
Chang Yong-il _____ losbol

V De Leeuwendans

Ch'oe Chang-ju _____ leeuwentemmer
Song Yong-tae/
Kim Song-hae _____ leeuwen

VI De Edellieden en hun Dienaar

Kim Ki-soo/
Chang Yong-il/
Kee Yong-dae _____ edelen
Chong Jae-ch'on _____ bediende

VII Het Oude Echtbaar

Kang Won-sil _____ oude vrouw
Kim Chong-yop _____ echtgenoot
Lee Son-won _____ concubine
Chong Jae-ch'en _____ oude man
Yun Ok _____ sjamanees

Musici: Yun Ok (changgo, trommel), Kim Jong-sik
(haegum, 2-snarige viool), Hwang Kyu-nam (p'iri,
bamboe hobo), Park Yong-ho (chottae, bamboe dwars-
fluit).

De Vier Jonge Monniken

De Acht Buddhistische Monniken

De oude priester, de jonge sjamanees, de aap en de losbol

Koreaanse maskerspelen

Naar oorsprong vallen de Koreaanse maskerspelen (waarin de dans een belangrijke rol vervult) ruwweg uiteen in drie categorieën. Ten eerste de spelen die zich ontwikkelden als een louter plaatselijke traditie en werden uitgevoerd bij dorpsrituelen. Voorbeelden daarvan zijn het toneel uit het dorp Hahoe in het noorden van de provincie Kyongsang, uitgevoerd tijdens de zgn. **Pyolsin-ceremonie** en het **Kwano-maskerspel** dat deel uitmaakt van het **Tano-Festival**, dat in de late lente gehouden wordt in Kangnung aan de Oostkust.

De tweede categorie wordt gevormd door een serie volksspelen die men vindt over het hele land en die door folkloristen de **Sandae-Togam-traditie** wordt genoemd.

De in deze traditie overgebleven spelen, het **Yangju Pyol Sandae Nori** en het **Songp'a Sandae Nori** (beide uit de omgeving van Seoul), het **Pongsan Maskerspel** en het **Kangnyong Maskerspel** (beide uit het noordwesten), de **Ogwangdae** en **Yaryu Spelen** uit het uiterste zuiden van het land en het **Kkokttu-Gakssi** poppenspel, dat vertoond wordt door rondtrekkende artiesten, hebben in grote lijnen allemaal een zelfde dramatische handeling. Tenslotte is er nog de **Leeuwendans**, die waarschijnlijk van Centraal-Aziatische oorsprong is. De Leeuwendans van **Pukch'ong**, een plaats in het noordoosten van Korea, werd uitgevoerd als onderdeel van de nieuwjaarsfestiviteiten.

Het verhaal van het **Pongsan Maskerspel**, waar het hier over gaat behoort duidelijk tot de **Sandae-Togam-traditie**, maar de muziek, de dansen en de dialogen dragen het eigen stempel van de volkskunst van het noordwesten van Korea.

In de achttiende en negentiende eeuw was de stad Pongsan in het noordwesten van de provincie Hwanghae een levendige marktplaats. Hier verwisselden de produkten van landbouw en nijverheid van eigenaar en bloeiden de lokale ambachten. Een extra voordeel voor de marktstad Pongsan was dat zij lag aan de weg waarlangs Chinese gezantschappen naar de Koreaanse hoofdstad kwamen.

De welvarende stedelingen koesterden de traditie van het maskerspel en bij de welkomstceremoniën voor de Chinese gezantschappen werd op de acteurs ervan een beroep gedaan.

Dit maskerspel, dat teruggreep op het sandae-togam-toneel zoals dat door rondtrekkende acteurs werd uitgevoerd ontstond onder auspiciën van lagere regeringsambtenaren van de plaatselijke magistratuur in het begin van de achttiende eeuw. Daarna nam het uitgesproken regionale kenmerken aan.

Oorspronkelijk had het spel een religieuze functie; het werd uitgevoerd op de geboortedag van Buddha, de achtste dag van de vierde maand volgens de maandkalender. In de negentiende eeuw werd het maskerspel opgenomen in het grootscheepse volksfeest dat gehouden werd om **Tano**, de vijfde dag van de vijfde maand, te vieren. Het Tano-feest viel op een tijdstip waarop er voor de altijd bezige boeren niet zo erg veel te doen was, vlak vóór het moeizame karwei van het verplanten van de jonge rijstplantjes begon. Het maskerspel dat een onderdeel was van het feest, werd uitgevoerd om het kwaad te verdrijven en zegeningen te ontvangen, zodat men dat jaar een goede oogst zou hebben.

Net als soortgelijke vormen van Koreaans maskerspel als het **Yangju Pyol Sandae Nori** uit de omgeving van Seoul en het **Ogwandae Nori** ("Vijf Potsenmakersspel") uit het zuiden, verenigt het Pongsan Maskerspel dialogen, dansen en muziek in zich. Maar het is uniek door het gebruik van citaten uit de klassieke poëzie. De poëzie wordt op het ritme van de trommel voorgedragen, afgewisseld door proza-dialogen.

De voorstelling

Voor het begin van het spel gaan de spelers in vol ornaat in een plechtige optocht naar de plaats waar de opvoering wordt gegeven. Ze noemen deze optocht "Kilnori" d.w.z. „straatspel". Na de optocht was het gebruikelijk een ceremonie uit te voeren voor de beschermgeesten van de voorstelling. Het spel werd gewoonlijk 's avonds uitgevoerd bij het licht van een groot vuur. Eerst speelde het Koreaanse equivalent van een boerenkapel en werden er volksdansen uitgevoerd op de maat van de muziek. Als zich een grote massa toeschouwers had verzameld, kwamen de gemaskerde figuren van de Jonge Monniken op en begon het spel.

De eerste episode is een ceremoniële dans waarin vier monniken opkomen en met een eerbiedige buiging naar het noorden, zuiden, oosten en westen de goden van de vier windstreken begroeten.

Daarna komen een voor een acht Buddhistische monniken op. Elk stelt zich al sprekend en dansend voor. Als ze alle acht bij elkaar zijn besluiten ze om niet langer hun roeping als monnik te volgen, maar een leven van dansen en zingen te leiden.

Er verschijnt dan een dansmeisje **Sadang**, gevolgd door zeven potsenmakers, **Kosa**. De zeven dansen en zingen met het meisje, waarbij zij het lied begint dat door de Kosa wordt overgenomen.

In de volgende episode raakt een oude priester verliefd op een jonge sjamanees, die hem verleidt. Om de flirt tussen de oude priester en de sjamanees weer te geven, wordt alleen de dans (bewegingen van het lichaam en de handgebaren) gebruikt, maar het resultaat is comedie van een buitengewoon gehalte. Deze scène wordt beschouwd als het hoogtepunt van het Pongsan Maskerspel.

Daarna komen de schoenverkoper en een aap op. Terwijl hij de priester een paar damesschoentjes verkoopt, levert de venter commentaar op de losbandige levenswijze van de priester.

Dan komt **Ch'wibari**, de losbol, op en probeert de gunsten te winnen van de jonge sjamanees. Daar slaagt hij in en de oude priester is gedwongen een goed heenkomen te zoeken. De sjamanees schenkt de losbol een zoon, maar laat het kind in de steek. De losbol

De Leeuwendans

De Edellieden en hun dienaar

Het oude echtpaar met concubine

toont zich zeer trots op zijn zoon.

De vijfde episode is de **Leeuwendans**. Een leeuw komt de oude verlopen priester en de acht monniken straffen. Een van de monniken smeekt de leeuw om vergiffenis en belooft dat ze zich nooit meer aan wereldse zaken zullen bezondigen. Alles wordt hun vergeven en de leeuw en de monnik voeren samen een dans uit.

Het volgende onderdeel toont drie adellijke broers en hun bediende **Malttugi**. Malttugi maakt zijn meesters voortdurend belachelijk door zijn gewaagde opmerkingen en slimme dubbelzinnigheden. Hij laat de drie, die zo dom zijn dat ze niet weten hoe een varkensstal er uit ziet, daar overnachten.

De laatste episode gaat over een oude man en zijn vrouw **Miyal**. Miyal komt op, op zoek naar haar echtgenoot die sinds lang verdwenen is. Ze ziet een muzikant aan wie ze het afstotelijke uiterlijk van haar man beschrijft. Nadat ze af is gegaan, verschijnt haar echtgenoot, op zijn beurt op zoek naar haar. Dezelfde muzikant beschrijft hij het eveneens afstotelijke uiterlijk van zijn vrouw. De muzikant beseft dat zijn vrouw net voorbij is gekomen en zegt de oude man dat hij haar moet roepen. De roep wordt beantwoord en de oude man en zijn vrouw worden herenigd. Maar Miyal vindt een knappe concubine bij haar man. De drie maken ruzie en Miyal wordt gedood.

Dan volgt er een sjamanistisch ritueel voor de gedode vrouw.

De hoofdthema's van het Pongsan Maskerspel blijken duidelijk uit drie soorten van dramatische handeling; satire gericht tegen ontaarde monniken, het belachelijk maken van aristocraten en het afbeelden van het dagelijkse leven van het gewone volk.

De muziek

De muziek van het Pongsan Maskerspel maakt gebruik van het instrumentale ensemble dat **Samhyon Yukkak** wordt genoemd en bestaat uit twee **P'iri** (een hobo-achtig instrument van bamboe), een **Chottae** (een bamboe dwarsfluit), een **Haegum** (tweesnarige viool), een **Changgo** (zandlopervormige trommel), een **Puk** (een cilindervormige trommel) en de **Kkwaenggari** (een kleine gong). Deze instrumenten zorgen voor de ritmen die de dansen begeleiden: **Yombul** (een ritmisch patroon met zes tellen), **T'aryong** (twaalf tellen met een accent op de negende tel) en **Kutkori** (twaalf tellen).

Sjamanees en de oude man

De dansen

Dansbewegingen (**Sawi**) in het Pongsan maskerspel bestaan uit: **Oe-Sawi** (waarbij de hand eenmaal om het hoofd cirkelt) en **Kop-Sawi** (waarbij de hand eerst voor het hoofd een cirkel beschrijft en dan in de tegenovergestelde richting naar achter draait). De **Kkaekki-Ch'um** (waarbij de hand eenmaal om het hoofd cirkelt, waarna de rechter hand tegen de schouder wordt gehouden en de linker een wilgentak op en neer doet zwaaien) is de karakteristiek voor het dansen van Ch'wibari. Malttugi danst volgens het **Tuo-Ch'um**-patroon: hij zwaait een rijzweep voor zich heen en weer, laat hem dan een cirkel beschrijven boven zijn hoofd in tegengestelde richting, en houdt hem vervolgens met beide handen voor zich uit, waarna hij de aristokraten ermee de varkensstal injaagt. Miyal danst de **Kungdung-ch'um**, een dans met wiegende heupbewegingen. Verschillende figuren hebben ook een eigen wijze van lopen. Ch'wibari's **Kodurum** (rondstappen als een pauw) en Miyal's **Kalji'Ja Korum** (zigzaggend lopen) zijn daar voorbeelden van.

De maskers

De maskers van het Pongsan Maskerspel zijn gemaakt van papiermaché. Er komen in het stuk 34 figuren voor, maar men kan toe met slechts 26 maskers, aangezien voor sommige figuren een masker van een andere figuur wordt gebruikt. In vergelijking met de maskers van andere maskerspelen in Korea zijn die uit Pongsan verreweg het groteskst, vooral de demonische maskers van de acht monniken. De kleuren contrasteren fel met elkaar; rood, wit en zwart worden het meest gebruikt.

De kostuums

Tot ongeveer 1920 werden de kostuums geleend van sjamanen, omdat die beschikten over een veelkleurige uitrusting. De tuniek bijvoorbeeld, die de Buddhistische monniken over hun andere kleren dragen is aan de linkerkant blauw en aan de rechterkant rood, terwijl de groene mouwen manchetten hebben met blauwe, gele en donkerblauwe strepen. Lange witte mouwen, **Hansam** geheten, worden aan de manchetten vastgemaakt, zodat ze de handen bedekken en door de lucht heen en weer zweven als ze tijdens het dansen in de hoogte worden geworpen. De benen van de dansers worden omhuld met beenwindsels die vlak onder de knieschijf worden vastgebonden.

Lee Du-hyun

Lee Du-hyun (1924) is hoogleraar Koreaanse letteren en gespecialiseerd in drama en folklore. Hij werkt al 20 jaar aan de bestudering van het Koreaanse maskertheater en gaf gastcolleges in Tokyo en Bochum. Op deze toernee van het Pongsan Maskertheater treedt hij op als leider van de groep.

Bij dit programmaboekje hoort een handig opberghoesje dat nog veel meer informatie geeft over 'Volkskunst en klassieke kunst' (niet-westers) in het Holland Festival 1978.

Dit hoesje is gratis in dit theater te verkrijgen.
Let op de aanduiding: Hier gratis programmahoesje.
